ISHE
International Symposium on History Education

V. International Symposium on History Education

V. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu

10-12 Mayıs 2018
İstanbul Üniversitesi
Kongre Kültür Merkezi

www.historyeducation.org

TAM METİN BİLDİRİLER
E-BOOK

ISBN:978-605-84866-1-4

www.tarihyazimi.org

V. INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON HISTORY EDUCATION

10-12 May 2018

Istanbul / TURKEY

SYMPOSIUM PROCEEDINGS

V. ULUSLARARASI TARİH EĞİTİMİ SEMPOZYUMU

10-12 Mayıs 2018

İstanbul / TÜRKİYE

TAM METİN BİLDİRİLER

Editör:

Prof. Dr. Ahmet ŞİMŞEK

Doç. Dr. Selahattin KAYMAKCI

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim TURAN

E-book

2018

© V.International Symposium on History Education
All the ideas and theories and any existing errors in this e-book are the sole responsibility of the authors.
The papers published in this e-book may be cited if proper references provided and full bibliographical credit is given.
ISBN: 978-605-84866-1-4
Formatting&Design: Hasan ŞERİTOĞLU
https://www.historyeducation.org

Sempozyum Onur Kurulu

Prof. Dr. Mahmut AK İstanbul Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Refik TURAN Türk Tarih Kurumu Başkanı

Prof. Dr. Hülya ÇALIŞKAN İstanbul Üniversitesi HAYEF Dekanı

Ömer Faruk YELKENCİ İstanbul İl Milli Eğitim Müdürü

Prof. Dr. Mustafa SAFRAN Tarih Eğitimcileri Birliği Derneği Başkanı

Sempozyum Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Ahmet ŞİMŞEK İstanbul Üniversitesi (Başkan)

Prof. Dr. Bahri ATA Gazi Üniversitesi

Doç. Dr. Nihat Gürel KAHVECİ İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Selahattin KAYMAKCI Kastamonu Üniversitesi

Doç. Dr. Hüseyin KÖKSAL Gazi Üniversitesi

Doç. Dr. Özgür YILDIZ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Doç. Dr. Şahin ORUÇ Yıldız Teknik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim TURAN İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Esra ÖZSÜER İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Fatih DURGUN İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Genç Osman İLHAN Yıldız Teknik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Namık ÇENÇEN Gazi Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Akif PAMUK Marmara Üniversitesi

Dr. Mustafa İÇEN Yıldız Teknik Üniversitesi

Erol KÖMÜR M.E.B

Sempozyum Bilim Kurulu

Prof. Dr. Cemil OZTURK Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. Salih OZBARAN Emekli Profesör

Prof. Dr. Penelope HARNETT University of the West of England

Prof. Dr. İsmail Hakki DEMIRCIOĞLU Karadeniz Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Yücel KABAPINAR Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. Yahya AKYUZ Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Levent YILMAZ EHESS-Fransa

Prof. Dr. Maria REPOUSSI Thessaloniki Üniversitesi, Yunanistan

Prof. Dr. Elisabeth ERDMANN Nurunberg Üniversitesi, Almanya

Prof. Dr. Alexander KHODENOV Yaroslav Üniversitesi, Rusya

Prof. Dr. Benediktas SETKUS Educational Sciences Üniversitesi, Lithuania

Prof. Dr. Mustafa ERGUN Afyon Kocatepe Üniversitesi

Prof. Dr. Hasan AKGUNDUZ İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Nuri KOSTUKLU Prof. Dr. Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet DOGANAY Çukurova Üniversitesi

Prof. Dr. Ali Sinan BILGILI Atatürk Üniversitesi

Prof. Dr. Mesut CAPA Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet İPÇİOĞU Necmettin Erbakan Üniversitesi

Prof. Dr. Muammer DEMIREL Uludağ Üniversitesi

Prof. Dr. Fatma ACUN Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Ali YILMAZ Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. Necmi UYANIK Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. İbrahim SIRIN Kocaeli Üniversitesi

Prof. Dr. Hamza KELES Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Ramazan ACUN Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet SAHINGOZ Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Necdet HAYTA Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Nuri YAVUZ Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa ORAL Giresun Üniversitesi

Prof. Dr. Fahri SAKAL Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Prof. Dr. Necmettin ALKAN Karadeniz Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Muhittin TUŞ Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi

Prof. Dr. Mustafa DEMİRCİ Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Necati Fahri TAŞ Erzincan Üniversitesi

Prof. Dr. Kaya YILMAZ Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. İsmail GÜVEN Ankara Üniversitesi

Prof.Dr. Mehmet Öznur ALKAN

Prof. Dr. Güray KIRPIK Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Ersin GÜLSOY Atatürk Üniversitesi

Prof. Dr. Salih YILMAZ Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Ali CAKMAK Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Cengiz DONMEZ Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Kadir ULUSOY Mersin Üniversitesi

Prof. Dr. Kubilay YAZICI Niğde Üniversitesi

Prof.Dr. İrfan ERDOĞAN İstanbul Üniversitesi

Prof.Dr. İlyas TOPSAKAL İstanbul Üniversitesi

Prof.Dr. Cezmi ERASLAN İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Serhat YILMAZ Kastamonu Üniversitesi

Prof.Dr. Mustafa ŞAHİN 9 Eylül Üniversitesi

Prof.Dr. İrfan BAŞKURT İstanbul Üniversitesi

Prof.Dr. Mustafa GÜNDÜZ Yıldız Teknik Üniversitesi

Prof.Dr. Mustafa AYDIN İstanbul Üniversitesi

Prof.Dr. Mehmet HACISALİHOĞLU Yıldız Teknik Üniversitesi

Pof. Dr. Haşim ŞAHİN Sakarya Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet AÇIKALIN İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Erkan DİNÇ Uşak Üniversitesi

Doç. Dr. İsmail ACUN Osman Gazi Üniversitesi

Doç. Dr. Alan HODKINSON Liverpool Hope Üniversitesi

Dr. Dean SMART University of the West of England

Doç. Dr. Arzu Meryem NURDOGAN Marmara Üniversitesi

Doç. Dr. M. Bilal ÇELİK Sakarya Üniversitesi

Doç. Dr. Semih AKTEKIN M.E.B

Doç. Dr. Fatih DEMIREL Artvin Çoruh Üniversitesi

Doç. Dr. Mustafa GÖKÇE Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Doç. Dr. Hakan AKDAĞ Gaziantep Üniversitesi

Doç. Dr. Erdal ASLAN Dokuz Eylül Üniversitesi

Doç. Dr. Bülent AKBABA Gazi Üniversitesi

Doç. Dr. Serkan YAZICI Sakarya Üniversitesi

Doç. Dr. Gülin KARABAG Gazi Üniversitesi

Doç. Dr. Yasin DOGAN Adıyaman Üniversitesi

Doç. Dr. Ahmet S. CANDAN Karabük Üniversitesi

Doç. Dr. Aydin GUVEN Atatürk Üniversitesi

Doç. Dr. Ramazan KAYA Atatürk Üniversitesi

Doç. Dr. Özgür AKTAS Kars Kafkas Üniversitesi

Doç. Dr. Ayten KİRİŞ AVAROĞULLARI Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Doç. Dr. Banu CULHA ÖZBAŞ Dokuz Eylül Üniversitesi

Doç. Dr. Mustafa ALİCAN Adıyaman Üniversitesi

Doç. Dr. Adnan ALTUN İzzet Baysal Üniversitesi

Doç.Dr. Kürşat YILDIRIM İstanbul Üniversitesi

Doç.Dr. Dinçer KOÇ İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Fatih Mehmet SANCAKTAR İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Zafer TANGÜLÜ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Doç. Dr. Cemil Cahit YEŞILBURSA Gazi Üniversitesi

Doç.Dr. Fehime Nihal KUYUMCU İstanbul Üniversitesi

Doç.Dr. Muhammet BAŞTUĞ İstanbul Üniversitesi

Doç.Dr. Filiz MEŞECİ GIORGETTI İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Dilşen İNCE ERDOĞAN Adnan Menderes Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Sezai OZTAS Kırklareli Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Gökhan KAGNICI Uşak Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Teyfur ERDOGDU Yıldız Teknik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Hasan ISIK Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Kaan CELEN Trakya Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Hülya ÇELİK Sakarya Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet AKPINAR Karadeniz Teknik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Fatih YAZICI Gazi Osman Paşa Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Tercan YILDIRIM Ordu Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ALABAŞ Kastamonu Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Neval AKÇA BERK Çukurova Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Tuba ŞENGÜL Çankırı Karatekin Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ersin TOPÇU Kastamonu üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Muhittin SAĞIRLI İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Murat ÖZTÜRK İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ali Ergin GÜMÜŞ İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Aslı AYTAÇ İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Akif PAMUK, Marmara Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Nihan EROL ŞAHİN Gazi Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Muhammet AVAROĞULLARI Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Betül BATIR İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ensar KÖSE İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Derya ÇIĞIR DİKYOL İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Nil TÜRKER TEKİN İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Evren ŞAR İŞBİLEN İstanbul Üniversitesi

Sekreterya

Okt. Mehmet Alper CANTİMER Sakarya Üniversitesi

Arş. Gör. Hamide KILIÇ İstanbul Üniversitesi

Arş. Gör. Ahmet VURGUN, Marmara Üniversitesi

Arş.Gör.Dr. İsmail ÖZSARI İstanbul Üniversitesi

Arş.Gör.Dr. Nur ÜTKÜR İstanbul Üniversitesi

Arş.Gör.Dr. İrem PAMUK İstanbul Üniversitesi

Arş.Gör. Gökhan ABANOZ İstanbul Üniversitesi

Arş.Gör. Senem GÖNENÇ İstanbul Üniversitesi

Arş.Gör. Papatya DEMİR İstanbul Üniversitesi

Sibel YALI İstanbul Üniversitesi

Mehmet GÜLER Sakarya Üniversitesi

Hasan ŞERİTOĞLU, Sakarya Üniversitesi

Emrah AVCI Sakarya Üniversitesi

Katılımcılar

Adnan ALTUN	Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkiye
Ahmed Fatih GÖKTAN	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Ahmet ÇOBAN	Dicle Üniversitesi, Türkiye
Ahmet KATILMIŞ	Marmara Üniversitesi, Türkiye
Ahmet Sait CANDAN	Karabük Üniversitesi, Türkiye
Ahmet ŞİMŞEK	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Türkiye
Ahmet VURGUN	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
Akif PAMUK	Marmara Üniversitesi, Türkiye
Ali GENÇ	Celal Bayar Üniversitesi, Türkiye
Ali MEYDAN	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Türkiye
Ali MIYNAT	Süleyman Demirel Üniversitesi, Türkiye
Ali TUNÇEL	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Alp ÖZEREN	İstanbul Kadıköy Halk Eğitimi Merkezi, Türkiye
Anıl Arda ARICI	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Arzu İBİŞİ TEMELLİ	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Asim MEMMEDOV	Gence Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Aslı ÇELİK	Marmara Üniversitesi, Türkiye
Ayçin EMEKSEVER	Uludağ Üniversitesi, Türkiye
Ayhan DOĞAN	Gaziantep Üniversitesi,Türkiye
Ayşe BİLGİÇ	MEB, Türkiye
Ayşe SEYHAN	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Türkiye
Ayşe YANARDAĞ	Cumhuriyet Üniversitesi, Türkiye
Ayşegül İŞLEKELLER BOZCA	Biruni Üniversitesi, Türkiye
Ayşegül Nihan EROL ŞAHİN	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Azad RZAYEV	Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Azhar SHALDARBEKOVA	L.N. Gumilev Avrasya Üniversitesi, Azerbaycan
Bahri ATA	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Behsat SAVAŞ	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye
Berat AHİ	Kastamonu Üniversitesi, Türkiye
Berat YERLİKAYA	Elazığ Bilim ve Sanat Merkezi, Türkiye
Betül ASLAN	Atatürk Üniversitesi, Türkiye
Betül BATIR	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Türkiye
Bilal BAYRAM	MEB, Türkiye
Burak AKDAĞ	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Bülent AKBABA	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Bülent AKSOY	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Bülent KILIÇ	Kırklareli Üniversitesi, Türkiye
Büşra UBUZ	Marmara Üniversitesi, Türkiye
Cemil Cahit YEŞİLBURSA	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Cemil ÖZTÜRK	EPDAD, Türkiye
Cemile KURT	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Çağhan SARI	Marmara Üniversitesi, Türkiye
Çağrınur SAĞ	Bartın Üniversitesi, Türkiye
Darhan KIDIRALİ	Uluslararası Türk Akademisi, Kazakistan
Deniz TONGA	Kırıkkale Üniversitesi, Türkiye
Derya ÇIĞIR DİKYOL	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Türkiye
Derya ELBASAN	Sakarya Üniversitesi, Türkiye
Dilek ÇAĞIRGAN GÜLTEN	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Dilek ÇETİNDAŞ	Erzurum Teknik Üniversitesi, Türkiye
Ebru DEMİRCİOĞLU	Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
Elnur KALBİZADA	Azerbaycan Bilimler Akademisi, Azerbaycan
Elşen ASLAN	Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Elvin YILDIRIM	İstanbul Aydın Üniversitesi,Türkiye
Emine ALTUNAY ŞAM	Amasya Üniversitesi, Türkiye
Emrah AVCI	Sakarya Üniversitesi, Türkiye
Emrah Berkant PATOĞLU	Gaziantep Üniversitesi, Türkiye
Engin KARABULUT	MEB, Türkiye
Eray ALACA	Giresun Üniversitesi, Türkiye

Erkan DİNÇ	Uşak Üniversitesi, Türkiye
Erol ÇİYDEM	Kastamonu Üniversitesi, Türkiye
Erol KÖMÜR	MEB, Türkiye
Esma Nur KARAMEŞE	Bülent Ecevit Üniversitesi, Türkiye
Esra ÖZSÜER	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Evren ŞAR İŞBİLEN	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Eyüp CÜCÜK	Gaziantep Üniversitesi, Türkiye
Fahri KILIÇ	Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkiye
Fatih BERK	MEB, Türkiye
Fatih DURGUN	İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Türkiye
Fatih YAZICI	Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Türkiye
Fatma GÜLTEKİN	Aksaray Üniversitesi, Türkiye
Fatma ÜNAL	Bartın Üniversitesi, Türkiye
Feride DURNA	University of Barcelona, İspanya
Filiz Meşeci GIORGETTI	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Funda GÜLPINAR	MEB, Türkiye
Genç Osman İLHAN	Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye
Gökhan ABANOZ	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Gönül Türkan DEMİR	Amasya Üniversitesi, Türkiye
Gulay SEFERZADE	Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Azerbaycan
Gül TUNCEL	Marmara Üniversitesi, Türkiye
Gülnare ABİDİ	Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Gülşah BATDAL KARADUMAN	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Güneş IŞIKSEL	İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Türkiye
Hakan AKDAĞ	Mersin Üniversitesi, Türkiye
Hakan ŞALLI	Trakya Üniversitesi, Türkiye
Haluk KAYICI	Trakya Üniversitesi, Türkiye
Hamide KILIÇ	Celal Bayar Üniversitesi, Türkiye
Hamide KILIÇ	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Türkiye
Hande KOÇ	Sakarya Üniversitesi, Türkiye
Hasan AYDIN	Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesi, Türkiye
Hasan GÜNAL	Balıkesir Üniversitesi, Türkiye
Hasan IŞIK	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türkiye
Hayati DOKDEMİR	Ege Üniversitesi, Türkiye
Hayrünisa ALP	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Hikmet Zeki KAPCI	Erciyes Üniversitesi, Türkiye
Hilal DEMİREZER	MEB, Türkiye
Hülya ÇALIŞKAN	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Hülya ÇELİK	Sakarya Üniversitesi, Türkiye
Hüseyin KÖKSAL	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Hüseyin ŞEN	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Ilaria BELLATTI	University of Barcelona, İspanya
Isidora SÁEZ-ROSENKRANZ	University of Barcelona, İspanya
İbrahim TURAN	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Türkiye
İbrahim YAHŞİ	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Türkiye
İhsan Seddar KAYNAR	Hakkari Üniversitesi, Türkiye
İlhan TEKELİ	
İlker DERE	Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye
İnanç GENÇ	ÇSGB, Türkiye
İrem PAMUK	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU	Jandarma Sahil Güvenlik Akademisi, , Türkiye
İsmail ÖZSARI	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
İzzetullah ZEKİ	Faryab Ebu Müslim Horasani Yüksek Medresesi
Judit SABIDO	University of Barcelona,İspanya
Kamil UYGUN	Uşak Üniversitesi, Türkiye
Kamuran ÖZDEMİR	MEB, Türkiye
Kibar AKTIN	Sinop Üniversitesi, Türkiye
Kürşat YILDIRIM	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Larissa UYAR	Marmara Üniversitesi, Türkiye
Lütviyye ASGERZADE	Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Azerbaycan

M. Ahmet TOKDEMİR	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Türkiye
M. Fatih ÇALIŞIR	İbn Haldun Üniversitesi, Türkiye
M. Fatih YALÇIN	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Türkiye
Mahmut AK	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Medine Nur KILINÇ	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Mehmet Ali BEYHAN	Atatürk Araştırma Merkezi, Türkiye
Mehmet Ali ÇAKMAK	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Mehmet Alper CANTİMER	Sakarya Üniversitesi, Türkiye
Mehmet ELBAN	Bayburt Üniversitesi, Türkiye
Mehmet GÜLER	MEB, Türkiye
Mehmet Kaan ÇALEN	Trakya Üniversitesi, Türkiye
Mehmet Ö. ALKAN	Tarih Vakfı, Türkiye
Mehmet ÖZBAŞ	Erzincan Üniversitesi, Türkiye
Mehmet Sami BAŞAK	MEB, Türkiye
Mehmet UYMAZ	Sakarya Üniversitesi, Türkiye
Mehtap NASIROĞLU	Batman Üniversitesi, Türkiye
Meliha KÖSE	Bartın Üniversitesi, Türkiye
Mert DABAN	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Türkiye
Merve AYGÜN	Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye
Meryem KEKEÇ	Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
Mesut ÇAPA	Ankara Üniversitesi, Türkiye
Metanet MEMMEDOVA	Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Metin IŞIK	Adıyaman Üniversitesi, Türkiye
Muhammed Bilal ÇELİK	Sakarya Üniversitesi, Türkiye
Muhammet AVAROĞULLARI	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
Muhammet ŞAHİN	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Murat KORALTÜRK	Marmara Üniversitesi, Türkiye
Murat TARHAN	Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkiye
Mustafa H. SAYAR	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Mustafa İÇEN	Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye
Mustafa ORAL	Giresun Üniversitesi, Türkiye
Mustafa SAFRAN	Tarih Eğitimcileri Birliği Derneği, Türkiye
Muzaffer DEMİR	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
Mücahit POYRAZ	Marmara Üniversitesi, Türkiye
Namık ÇENCEN	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Narin YILDIZ	MEB, Türkiye
Nazmiye ÖĞ	University of Exeter, İngiltere
Nebahat GÖÇERİ	Cumhuriyet Üniversitesi, Türkiye
Nejla GÜNAY	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Neval AKÇA BERK	Çukurova Üniversitesi, Türkiye
Nihal ŞAHİN UTKU	Marmara Üniversitesi, Türkiye
Nihat Gürel KAHVECİ	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Nur ÜTKÜR	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Oğuzhan KARADENİZ	Bülent Ecevit Üniversitesi, Türkiye
Osman KÖSE	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
Ömer Faruk YELKENCİ	İstanbul İl Milli Eğitim, Türkiye
Özgür AKTAŞ	Kafkas Üniversitesi, Türkiye
Özgür ARSLAN	MEB, Türkiye
Özgür YILDIZ	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
Özlem GÜMÜŞER	MEB, Türkiye
Papatya DEMİR	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Qanira PİRQULİYEVA	Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Rahmi Deniz ÖZBAY	Marmara Üniversitesi, Türkiye
Ramazan KAYA	Atatürk Üniversitesi, Türkiye
Refik TURAN	Türk Tarih Kurumu, Türkiye
Rovshan HAJIYEV	Azerbaycan Milli İlimler Akademisi, Azerbaycan
Sabira NEMATZADE	Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Sadettin ERBAŞ	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Salih ÖZBARAN	

Sanavar SHADMANOVA	Özbekistan Cumhüriyeti Fenler Akademisi Tarih Enstitüsü, Özbekistan
Seda GÜNEŞ	Bartın Üniversitesi, Türkiye
Selahattin KAYMAKCI	Kastamonu Üniversitesi, Türkiye
Sena COŞĞUN KANDAL	Erzincan Üniversitesi, Türkiye
Senem GÖNENÇ	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Serdar ERKAN	Dicle Üniversitesi, Türkiye
Servet ÜZTEMUR	MEB, Türkiye
Seval TOPCU	MEB, Türkiye
Sevinc QASIMOVA	Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
Seydi Vakkas TOPRAK	Adıyaman Üniversitesi, Türkiye
Sezai ÖZTAŞ	Kırklareli Üniversitesi, Türkiye
Sibel Ataman YALI	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Sibel ÇAĞIR	Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye
Suat ÇATAR	Marmara Üniversitesi, Türkiye
Süleyman Faruk GÖNCÜOĞLU	
Ş. Gülin KARABAĞ	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Şahin ORUÇ	Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye
Tercan YILDIRIM	Ahi Evran Üniversitesi, Türkiye
Togay Seçkin BİRBUDAK	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Tolga GÜRBÜZ	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türkiye
Tuba YEŞİL	MEB, Türkiye
Tuğba ÇALIŞKAN	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
Tuğçe DURMAZ	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Tunay KARAKÖK	Bartın Üniversitesi, Türkiye
Türkan OLCAY	İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Uğur ÖNÜR	TRT İstanbul Radyosu, Türkiye
Ülkü YANCI	Cumhuriyet Üniversitesi, Türkiye
Ümmügülsüm CANDEĞER	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Türkiye
Vahdettin ENGİN	Marmara Üniversitesi, Türkiye
Yasemin ER TUNA	Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Türkiye
Yasemin IŞIK	Gazi Üniversitesi, Türkiye
Yasemin KOÇOĞLU	Atatürk Üniversitesi, Türkiye
Yasemin YABANSU	MEB, Türkiye
Yasin DOĞAN	Adıyaman Üniversitesi, Türkiye
Yeliz KALE	MEB, Türkiye
Yunus İNCE	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
Yusuf ALMIŞ	Elazığ Bilim ve Sanat Merkezi, Türkiye
Yücel Atila ŞEHİRLİ	Trakya Üniversitesi, Türkiye
Yücel KABAPINAR	Marmara Üniversitesi, Türkiye
Zafer TANGÜLÜ	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
Zeynep ÖZDEM KÖSE	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye
Ziyad EMRAHOV	Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Azerbaycan

Çağrılı Konuşmacılar

Prof. Dr. Mesut ÇAPA
Ankara Üniversitesi

Cumhuriyet Dönemi Tarih Eğitimi ve Ders Kitapları

Prof. Dr. Darkhan KYDYRALİ
Uluslararası Türk Akademisi
(International Turkic Academy) Başkanı

Ortak Türk Dünyası Tarih Kitabı için Çalışmalar

Doç. Dr. Hasan AYDIN
Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesi

Tarihe Felsefeyle Bakmak

İÇİNDEKİLER

TARİHYAZIMI 1

Roma Tarihyazıcılığında Antiquariusların Yeri ve Önemi
Prof. Dr. Muzaffer DEMİR 2-13

Neriman Serdarlar ile Fahriye Çetinkanat'ın Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Ders Kitabı Üzerine
Medine Nur KILINÇ, Prof. Dr. Nejla GÜNAY 14-19

Türk Tarihini Edebiyata Taşıyan Yazar: Hüseyn Cavid
Prof.Dr. Lütviyye ASGERZADE 20-31

Genel Türk Tarihçiliğinde Tahrifat Sorunu Üzerine Bazı Görüşler
Doç. Dr. Kürşat YILDIRIM 32-35

Azerbaycan'da Sosyal Fikrin Yeni Forması Gibi Aydınlanma Harekâtı, Onun Tekâmülüne Farklı Yaklaşımlar (Tarihçilık Açısından)
Doç.Dr. Qasımova SEVİNC 36-47

Alternatif Tarih Yazımı ve Yöre Tarihçiliği Noktasında Samim Kocagöz Romanları
Doç.Dr. Dilek ÇETİNDAŞ 48-67

Pan-Narrativizm Ertesinde Tarih ve Edebiyat Arasındaki İlişkiler
Dr. Öğr. Üyesi Güneş IŞIKSEL 68-71

Türk Tarihinin Çağlara Ayrılması ve Devlette Devamlılık Esası
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Kaan ÇALEN 72-82

Oxford'da Geç Ortaçağ İngiliz Tarihi Çalışmalarının Yükselişi: K.B. Mcfarlane ve Tarihçiliği
Dr. Öğr. Üyesi Fatih DURGUN 83-91

II. Bayezid Devri Osmanlı Tarih Yazıcılığında Cem Sultan
Dr. Öğr. Üyesi Yunus İNCE 92-114

Ali Seydi Bey'in Eğitime Dair Gölgede Kalmış Bir Eseri: "İptidailere Mahsûs Tarih-i Osmanî"
Dr.Öğr. Üyesi Betül BATIR 115-131

Genel Türk Tarihçiliğinde Orta Asya Arkeolojisinin Eksikliği ve Güncellenmeme Sorunu
Dr. Öğr. Üyesi Elvin YILDIRIM 132-135

Bir Yöntem Olarak "Dünya Tarihinin Morfolojisi"
Dr.Öğr. Üyesi Arzu İBİŞİ TEMELLİ 136-143

Gazneli Mahmud Dönemi Temel Tarih Kaynakları Üzerine
Öğr. Gör. İzzetullah ZEKİ 144-153

Osmanlı ve Cumhuriyet Tarihçiliğinin Madun Bırakılmış Yüzü: "Kadın Tarihi"
Dr. Şeyda ÖZÇELİK 154-166

Alparslan Türkeş'te Tarih Tasavvuru
Öğr. Gör. Haluk KAYICI 167-173

Tarih Kaynağı Olarak Menakıbnameler
Öğr. Gör. Tunay KARAKÖK 174-180

Demokrat Parti Dönemindeki Gazetelerde İstanbul'un Fethinin 500. Yıldönümü Kutlamalarına İlişkin Yazıların Değerlendirilmesi 181-201
Dr. Namık ÇENCEN

İnsanlık Tarihine Bir Başka Bakış
Hacıyev Rövşen SABİR OĞLU 202-207

Osmanlı Devleti'nde Rüşdiye Mektebi'nde Okutulan Dünya Tarihi: Hülasa-i Tarih-i Umûmi (Kurûn-u Ulâ) 208-220
Özlem GÜMÜŞER

Tarih İhtisas Kütüphanelerinin Kuruluşu
Prof. Dr. Mustafa ORAL 221-228

Türkiye Cumhuriyeti Tarih Ders Kitaplarında Sultan II. Abdülhamit İmajı
Suat ÇATAR, Prof. Dr. Ahmet ŞİMŞEK, Prof. Dr. Vahdettin ENGİN 229-257

Türkiye ve Yunanistan Örneğinde Din ve Milliyetçilik Algısının 'Öteki' Üzerinden İnşası
Dr. Öğr. Üyesi Esra ÖZSÜER 258-271

Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Ders Kitaplarında 27 Mayıs 1960 Darbesi (1969-1982)
Çağhan SARI 272-286

The Representation of The Muslim World in History Textbook in Germany
Feride DURNA, Ilaria BELLATTI 287-295

EĞİTİM TARİHİ 296

"Tabiat Muhabbeti" Başlıklı Makale Özelinde Çevre Eğitiminde Yöntem ve Yaklaşımlara Tarihi Bakış
Doç. Dr. Emine ALTUNAY ŞAM 297-307

Bursa Amerikan Kız Koleji'nin 1876-1900 Yılları Arasında Eğitimine Bir Bakış 308-313
Doç.Dr. Özgür YILDIZ

Öğretmen Kılavuz Kitaplarının İlk Örneklerinden Olan Coğrafya'ya İlk Adım (1915) Adlı Eserin İncelenmesi 314-327
Dr. Gönül Türkan DEMİR, Doç. Dr. Emine ALTUNAY ŞAM

Okullarda Hava Tahmini Yapılmasına Yönelik Bir Uygulama Örneği (1925) 328-341
Dr. Gönül Türkan DEMİR

18. Yüzyıl Osmanlı Medreselerinde Müderrislerin İstihdam Sorunu 342-355
Öğr. Gör. Ülkü YANCI

Cumhuriyet Tarihi Türk Eğitim Sisteminin Temelini Oluşturan Değişkenler 356-363
Hayati DOKDEMİR, Doç. Dr. Mehmet ÖZBAŞ

Osmanlı Siyaset ve Fikir Adamlarının Kızların Eğitimi İle İlgili Görüşleri 364-373
Okutman Sevim CEYLAN DUMANOĞLU, Prof.Dr. Memet YETİŞGİN

Türkiye'de "Eğitim Tarihi" Alanında Yapılmış Doktora Tezlerindeki Geçerlik ve Güvenirlik Önlemlerinin İncelenmesi 374-382
Arş. Gör. Eyüp CÜCÜK, Doç. Dr. Ayhan DOĞAN

Bizans İmparatorluğu'nda Yüksek Öğretim (1204-1453) 383-401
Arş. Gör Ali GENÇ

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Tarihteki Ünlü Matematikçiler Hakkındaki Farkındalıkları 402-409
Dr. Öğr. Üyesi Gülşah BATDAL KARADUMAN, Doç. Dr. Dilek ÇAĞIRGAN

Eğitim Tarihimizde İhmal Edilmiş Bir Kurum: Çocukları Kurtarma Yurdu 410-430
Mert DABAN

Türk Eğitim Tarihindeki Üç Kuşak Matematik Ders Kitabından Örnekler 431-435
Dr.Öğr.Üyesi Çiğdem ARSLAN, Hatice Kübra GÜLER

Trakya Umumi Müfettişliği'nin II. Tarih Kurultayı Münasebetiyle Sunduğu Rapor Hakkında Bir Değerlendirme 436-443
Öğr. Gör. Osman KÖSE, Öğr. Gör. Dr. Zeynep ÖZDEM KÖSE

Cumhuriyet Dönemi Geleneksel Türk Makam Mūsikisi Eğitimi Tarihi'nin Disiplinlerarası Yaklaşım İle İncelenmesi 444-462
Dr. Alp ÖZEREN

TARİH EĞİTİMİ 463

Gelibolu Bağlamında İngiliz, Avustralya ve Türk Ders Kitaplarına Bakmak: Nasıl İşleniyor Bu Konu? 464-475
Prof. Dr. Yücel KABAPINAR, Tuba YEŞİL

Mübadeleyi Duyumsamak / Anlamak ve Kanıt Temelli Öğrenme: Ortaokul Öğrencileri İle Karşılaştırmalı Bir Araştırma 476-489
Prof. Dr. Yücel KABAPINAR, Uzman Yasemin YABANSU

Öğretmen Adaylarının Göreme Tarihi Milli Parkının Kaynak Değerleri İle İlgili Farkındalıklarının Değerlendirilmesi 490-498
Prof. Dr. Ali MEYDAN

Kimya Öğretmen Adaylarının Yerel ve Sözlü Tarihle İmtihanı: Periyodik Cetvelden Öte Bir Yaşam da Varmış 499-511
Prof. Dr. Yücel KABAPINAR, Larissa UYAR, Büşra UBUZ, Aslı ÇELİK

Tarih Öğretiminin Yeniden Sorgulanması: İkinci Maarif Şûrası'nda Tartışmalar ve Sonuçları 512-528
Prof. Dr. Mesut ÇAPA

İlkokul Tarih Eğitiminde Jigsaw Tekniği 529-535
Doç.Dr. Özgür YILDIZ, Narin YILDIZ

Yetişkinlerin Yerel Tarihe İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi: Safranbolu Örneği 536-546
Doç. Dr. Fatma ÜNAL, Çağrınur SAĞ, Seda GÜNEŞ

Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Öğrencilerin Türk Eğitim Tarihi Dersinin Amaç, İçerik ve Yöntemine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi 547-567
Doç. Dr. Hasan IŞIK

İnönü Döneminde Tarih Öğretimi: Haydarpaşa Lisesi Öğrencilerinin Ödevlerinden Örnekler 568-581
Doç.Dr. Filiz MEŞECİ GIORGETTI

Günümüz Eğitim Fakültelerinde "Pedagoji Tarihi" Niçin Okutulmaz? 582-588
Doç. Dr. Nebahat GÖÇERİ

Modern Reform Olan Uzaktan Eğitimin Tarihi ve Onun Tarih Eğitimine Uygulamasında Önemi 589-602
Doç.Dr. Metanet MEMMEDOVA

Lise Tarih Öğretmenlerinin Öğretim Programı Geliştirme Süreci ve Güncellenen Öğretim Programına Dair Görüşleri 603-614
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim TURAN

4.Sınıf Öğrencilerinin Yerel Tarih Çalışmaları ve Yerel Tarih Sergisi 615-626
Doç. Dr. Fatma ÜNAL, Seda GÜNEŞ, Çağrınur SAĞ

Empatiye Kapı Açan ya da Yanılgı Kafesine Kilitleyen Bir Anahtar Olarak Tarihi Romanlar 627-639
Burak AKDAĞ, Doç. Dr. Ş. Gülin KARABAĞ

Tarih Dersi Öğretim Programları Değişiyor Peki, Tarih Ders Kitapları Değişiyor mu? 640-663
Doç.Dr. Bülent AKBABA

8. Sınıf Öğrencilerinin Bakış Açılarına Göre Tarihi Dizilerin Etkileri 664-672
Dr. Öğr. Üyesi. Hülya ÇELİK,Hande KOÇ

Değerler Açısından Tarih Öğretim Programları ve Ders Kitaplarının İncelenmesi 673-685
Dr.Öğr. Üyesi Serdar ERKAN,Doç.Dr. Ahmet ÇOBAN

Toplumsal Belleğİn Aktarımında Bir Araç OlarakTarihsel Canlandırma: Türkiye'de Uygulama Örnekleri 686-697
Dr.Öğr. Üyesi Neval AKÇA BERK

Sosyal Bilgiler Derslerinde Yerel Tarih Uygulamaları: Mahallemin Tarihini Yazıyorum 698-711
Dr. Öğr. Üyesi Gül TUNCEL, Arş. Gör. Dr. Mustafa İÇEN

Sorgulamaya Dayalı Tarihsel Düşünme Becerilerini Geliştirmeye Dönük Uygulamaların Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Soru Sorma Becerilerine Yansıması 712-727
Dr. Öğr. Üyesi Kibar AKTIN

Tarih Öğretmen Adaylarının Darbe Kavramına İlişkin Metaforik Algıları 728-744
Dr. Öğr. Üyesi Yücel Atila ŞEHİRLİ

Tarih Öğretmen Adaylarının Tarih Öğretimine İlişkin Tutumları 745-762
Dr. Öğr. Üyesi Yücel Atila ŞEHİRLİ

Sosyal Bilgiler Dersinde Oyunla Öğretimin Etkileri 763-774
Dr.Öğr. Üyesi Kamil UYGUN, Uz. Öğrt. Bilal BAYRAM, Uz. Öğrt Özgür ARSLAN

İnsan, Zaman ve Mekân: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bağlamsallaştırma Becerileri
Dr. Öğr. Üyesi Fatma GÜLTEKİN, Dr. Öğr. Üyesi Neval AKÇA BERK 775-791

Ortaöğretim Öğrencilerinin Tarihi Çevre Bilgileri ve Bilinçlerinin Değerlendirilmesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe SEYHAN, Öğr. Gör. İbrahim YAHŞİ 792-802

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin İslamiyet Öncesi Türk Tarihine Yönelik Görüşleri
Dr.Öğr. Üyesi Genç Osman İLHAN, Merve AYGÜN 803-811

Osmanlı Arşivi ve Tarih Öğretimine Katkıları
Dr. Muhammet Ahmet Tokdemir 812-827

Ortaöğretim Öğrencilerinin Osmanlı Arşivinde Bulunan Hazine-i Evrak Daimi Sergi Alanına İlişkin Görüşleri
Dr. Muhammet Ahmet Tokdemir 828-843

Tarih Ders Kitaplarında Sorumluluk Değerinin Yeri (9. Sınıf Ders Kitabı İncelemesi)
Tuğçe DURMAZ, Dr. Öğr. Üyesi Togay Seçkin BİRBUDAK 844-853

Uluslararası Bakalorya Diploma Programı ve Ulusal Programdaki Tarih Müfredatı
Sibel YALI 854-862

Ortaöğretim Tarih Ders Kitaplarında Kullanılan Haritalar Üzerine Bir Değerlendirme
Ahmed Fatih GÖKTAN 863-888

Tarih Öğretiminde "Sorgulamacı Yaklaşım" Çerçevesinde 9.Sınıf Lise Tarih Ders Kitabındaki Soruların Durumu
Emrah AVCI, Hasan ŞERİTOĞLU 889-902

Dijital Tarihçilik Açısından Amerikan Kongre Kütüphanesi ve Milli Kütüphanenin Karşılaştırılması: Bir Durum Tespiti Çalışması
Fatih BERK 903-910

9. Sınıf Öğrencilerinin İslamiyet Öncesi Türk Tarihine İlişkin Kavram Algıları: Metafor Analizi
Cemile KURT, Doç.Dr. Ş. Gülin KARABAĞ 911-936

12. Sınıf Türk ve İtalyan Tarih Ders Kitaplarının Karşılaştırılması
Ali TUNÇEL, Doç. Dr. Ş. Gülin KARABAĞ 937-957

9. Sınıf Tarih Ders Kitabının Değerlendirilmesi
Anıl Arda ARICI, Doç. Dr. Ş. Gülin KARABAĞ, Dr.Öğr. Üyesi Muhammet ŞAHİN 958-992

TARİHYAZIMI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ DERS KİTAPLARINDA 27 MAYIS 1960 DARBESİ (1969-1982)

Çağhan SARI

Marmara Üniversitesi,Türkiye

Özet

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk askeri darbesi 27 Mayıs 1960 ile ilgili birçok akademik çalışma yapılmıştır. Neden sonuç ilişkisi, darbenin siyasi, sosyolojik ve ekonomik sonuçları aydınlatılmıştır. Son yıllarda 27 Mayıs araştırmaları esas yönünden ziyade usul yönünden incelemeye evirilmiştir. Propaganda araçları, darbeyi meşrulaştırma yöntemleri, yeni araştırma konu başlıkları olmuştur. Bu çalışmada da 1969 ile 1982 yılları arası sivil lise ve üniversiteler ile Harp Okulu'nda okutulan beş farklı Türkiye Cumhuriyeti Tarihi dersi kitaplarındaki 27 Mayıs olgusu incelenmiştir. Kitaplardaki anlatım, terminoloji, yaklaşım tetkik edilerek, hacim olarak yer aldıkları alan ile bahsedilen başlıklarda kendi aralarında karşılaştırma yapılmıştır. İncelenen kitapların yazarları, Enver Behnan Şapolyo, Kamil Su, Mükerrem K. Su, Enver Ziya Karal, Suna Kili'dir. Ortaokul Sosyal Bilgiler dersi kitapları ile Yurt Bilgisi dersi kitapları çalışma dışında tutulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Tarihi'ne yönelik yaklaşımların dönemsel anlayışlarla nasıl şekillendiği sorusuna yanıt aranarak, literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: 27 Mayıs, Tarih Dersi, Tarih Eğitimi

MAY 27 1960, IMPACT OF HISTORY TEXT OF PERCEPTION OF THE REPUBLIC OF TURKEY (1962-1982)

Abstract

Republic of Turkey's first military coup have been many academic studies on May 27, 1960. The causal relation, the political, sociological and economic consequences of the coup were clarified. In recent years, the May 27 investigations have been extensively researched in terms of procedural aspects. Propaganda tools, methods of legitimization of the coup, new research topics. In this study, the May 27th case study of five different history textbooks taught at civilian high schools and universities and the Military School between 1969 and 1982. The narration, terminology and approach in the books were examined and compared with the area in which they were included as volüme. The authors of the books examined are Enver Behnan Shapolyo, Kamil Su, Mükerrem K. Su, Enver Ziya Karal, Suna Kili. Secondary School Social Studies course books and Yurt Bilgisi course books are excluded from the study. The Republic of Turkey has shaped the question of how to approach understanding of the history of the periodic. It is aimed to contribute to the literature by searching for answers.

Keywords: 27 May, history lesson, history education

Giriş

Türk demokrasisi, cumhuriyetin ilanından sonra Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkası ile iki defa çok partili yaşama geçiş denemesinde bulunmuştur. İki deneme de kısa sürmüş ve nihai neticeye ulaşamamıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda dünya iki bloklu bir soğuk savaş evresine geçerken Türkiye temel tercihini Batı demokrasisinden yana kullanmıştır. (Ahmad 2007: s.26) Bu minvalde önemli adımlardan biri olarak tek partili siyasi yaşamın ve parti devlet bütünleşmesinin terk edilmesi olmuştur. 18 Temmuz 1945'te Nuri Demirağ, Milli Kalkınma Partisi'ni kurmak için başvurmuş, 22 Eylül 1945'te partisinin kuruluş süreci tamamlanmıştır. (Turan 1999: s.216) Ancak siyaset merkezinde ve kamuoyunda muhalif parti olarak nitelendirilememiştir. 1945 yılı sonundaki bütçe oylamasında ret oyları ve dörtlü takrir olarak siyasi tarihimize geçen Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü, Refik Koraltan imzalı önerge ile Cumhuriyet Halk Partisi'nde parti içi demokrasi arayışı, 7 Ocak 1946'ta Demokrat Parti'nin kurulmasıyla sonuçlanmıştır. Türkiye, 14 Mayıs 1950 seçimleriyle seçim yoluyla tek parti yönetiminin iktidar değişikliği ile birlikte sona erdirmiştir.(Albayrak 2004: s.149)

CHP'den iktidarı devralan DP, ilk dört yıllık iktidarında özellikle ekonomi ve dış politikada icraatıyla 1954 seçimlerinde oylarını arttırarak yine iktidar olmuştur. İktidarının ikinci ve üçüncü dönemlerinde iç ve dış politikada tıkanma yaşayan DP, giderek sertleşen iktidar-muhalefet ilişkilerine, basın ve üniversite ile olan ilişkilerinin de bozulması eklenmiş, demokratik önleyememiştir. (Sunay 2010: s.106-107) 1954 yılından itibaren ordu içerisinde, iktidarı askeri darbe ile uzaklaştırmak isteyen cuntacı subaylar faaliyete geçerek çeşitli illerde cunta yapılanmaları kurmuşlardır.(Demirel 2016:388)

DP'nin iç politikadaki gidişatı engellemek için giriştiği Vatan Cephesi hamlesi ile muhalefet partilerinin birlikteliği ülke siyasetinin tansiyonunu yükseltmiştir. DP, muhalefeti baskı altına alarak 1960 Nisan'ında Tahkikat Komisyonu kurması üzerine İstanbul ve Ankara'da üniversite olayları yaşanmış, 555 K ve Harp Okulu yürüyüşü ile tırmanan gerginlik indirilememiş, 27 Mayıs 1960'ta cumhuriyet tarihinin ilk askeri darbesinin gerçekleşmiştir. (Karpat 2011: s.148)

27 Mayıs 1960 Darbesi

Türkiye'nin ilk askeri darbesi ile demokratik hayat kesintiye uğrarken siyasi tarih literatürüne birçok kavramı ve olguyu beraberinde getirmiştir. Bildirinin konusu bu darbe ile herhangi bir soruya yanıt arama gayesi ve hedefi doğrultusunda hazırlanmadığı göz önüne alınırsa darbenin neden-sonuç ilişkisi ve detayları kapsam dışındadır.

27 Mayıs 1960 Darbesini gerçekleştiren ve Milli Birlik Komitesi adını alan cuntanın başına emekliliğe hazırlanan Kara Kuvvetleri Komutanı Cemal Gürsel getirilmiştir.(Aydın 2015: s.64) Anayasa

profesörlerinden oluşan bir anayasa komisyonu kurulmuştur. 6 Ocak 1961'de kurucu meclis açılmıştır. Anayasa komisyonunun hazırladığı anayasa 9 Temmuz 1961'de halk oyuna sunularak %61.3 oranında evet %38.7 oranında hayır oyu sonucunda kabul edilmiştir.(Yücel 2001: s.181) İç gelişmeler böyle seyrederken devrilen DP iktidarının mensupları Yassıada'da tutuklu tutulmuştur. Yassıada'da kurulan darbe mahkemesi ile sabık iktidar yargılanmıştır. Mahkemeler sonunda muhtelif hapis cezalarının yanında aralarında devrik Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes'in de bulunduğu on beş kişiye idam cezası verilirken Milli Birlik Komitesi, Bayar'ın hükmünü 65 yaşını geçmiş olması gerekçesini göstererek on iki idam cezasını ömür boyu hapse çevirmiş, üç idam cezasını onaylamıştır. (Ahmad 2007: s.220) 16 Eylül 1961'de sabık Dış İşleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ve sabık Maliye Bakanı Hasan Polatkan idam edilmiş, kararların açıklandığı tarihte intihar girişiminde bulunduğu için müşahede altında olan Menderes'in idam cezası 17 Eylül'de infaz edilmiştir. (Yücel 2001: s.166) 15 Ekim 1961 tarihinde yapılan seçimlerle tekrar parlamenter yaşama dönülmüştür.(Aydın 2015: s.99) Ancak seçimlerin sonucundan memnun kalmayan Silahlı Kuvvetler Birliği'nin 21 Ekim Protokolü ile yeni bir darbe hazırlığına girişmesi üzerine ordu komutanları ve parti liderleri 24 Ekim'de Gürsel'in başkanlığında Çankaya'da bir araya gelmiştir. (Aydın 2015: s.100) Cumhurbaşkanlığına Gürsel'in seçilmesi, İnönü'nün hükümeti kurması, EMİNSU ve 147'lere af çıkartılmaması hususlarında müşterek asgaride buluşarak yeni bir müdahaleden vazgeçilmiştir. Bu durum, yeni dönemin güdümlü demokrasi olarak nitelendirilmesine yol açmıştır.

27 Mayıs 1960 Darbesini Meşrulaştırma Çalışmaları

27 Mayıs 1960 Darbesi, DP iktidarına karşı konumlanmış siyasi kesimden destek görmüş, toplumdaki siyasi kamplardan bir tanesi tarafından benimsenirken öteki kampa yönelik bir harekât olarak görülmesi nedeniyle toplum nezdinde senelerce darbe mi devrim mi tartışmalarını beraberinde getirmiştir. 27 Mayıs'ın ardından toplumdaki meşruiyeti kazanmak, destekleyen ve benimseyen kesimi genişletmek için ciddi bir propaganda çalışması yürütülmüştür. Bu bağlamda afiş, plak, propaganda kartları, gazete ve radyo yayınları, propaganda kitapçıkları ve broşürler, hatıra paraları, hatıra sigaraları, pullar, zarflar, piyango çekilişleri darbenin meşruiyetini sağlama yönündeki adımlardır.(Alkan 2017: s.38-47) Bu konu başlıklarında birçok akademik yayın yapılmıştır. Özellikle propaganda kitapçıkları arasında yer alan Dr. Selahattin Tansel'in yazdığı *'27 Mayıs İnkılabını Hazırlayan Sebepler'* kitapçığı ile Prof. Dr. Enver Ziya Karal'ın kaleme aldığı *'27 Mayıs İnkılabının Sebepleri ve Oluşu'* başlıklı kitapçığı Milli Eğitim Basımevi tarafından basılarak okullarda dağıtılmıştır. Bu iki kitapçık ile ilgili bu bildirinin müellifi, 21-23 Mart 2018 tarihinde Yozgat'ta Atatürk Araştırma Merkezi ile Bozok Üniversitesi'nin ortaklaşa düzenlediği '*19. Yüzyıldan Günümüze Türkiye'de İktidara Müdahaleler ve Darbeler Sempozyumu'*nda sunduğu *'27 Mayıs 1960 Darbesinin*

Meşrulaştırma Aracı Propaganda Yayınları' başlıklı tebliğinde detaylı bir incelemeye yer vermiştir. Mükerrer içerikten kaçınmak adına bu çalışmada iki kitapçığın okullarda ücretsiz dağıtıldığı ve her bir basım adedinin 20.000 olarak Tansel'in kitapçığının iki, Karal'ın kitapçığının da üç kez baskı yapıldığı bilgisi ile sınırlı tutuyoruz. İncelenen kitapların temel fasikülleri sayılabileceği ifadesi yeterlidir.

İncelenen Kitaplar ve İzlenen Yöntem Hakkında

Ders kitaplarında 27 Mayıs 1960 Darbesi'nin öğrencilere aktarımını tetkik eden akademik çalışmalar mevcuttur. Erzurum Kültür Eğitim Vakfı (EKEV) Yayınevi'nin ulusal hakemli dergisi olan *Sosyal Bilimler EKEV Akademi Dergisi*'nin 2007 senesinde yayınlanmış 31. sayısında, Dr. Cem Karakılıç ve Mustafa Müjdeci'nin ortak kaleme aldıkları '*Dönemin Ders Kitaplarında 27 Mayıs 1960 İhtilali ve Etkileri*' başlıklı makale, konuyu tetkik eden çalışmalardan biridir. Elektronik ortamda makalenin künye bilgileri ile Türkçe-İngilizce özeti bulunmaktadır. Makale, ortaokul ve lise ders kitaplarında müfredat bağlamında yer alan bölümleri incelemiştir. Bir diğer çalışma da Dr. Ümmügülsüm Candeğer tarafından 21-23 Mart 2018 tarihinde Yozgat'ta Atatürk Araştırma Merkezi ve Bozok Üniversitesi tarafından düzenlenen *'19. Yüzyıldan Günümüze Türkiye'de İktidara Müdahaleler ve Darbeler Uluslararası Sempozyumu'*nda sunulan '*Ortaöğretim Tarih Ders Kitaplarında Darbeler ve İktidara Müdahaleler (1800-2017)'* başlıklı bildiridir. Söz konusu çalışma, sempozyum bildiri kitabı henüz basılmadığı için tam metin olarak tetkik edilememiştir. Ancak bildiri özeti kitapçığı yayınlanmıştır. Bildirinin kapsamı ve hedefi, bu çalışmadan ayrı olarak bütün askeri darbe ve müdahaleleri, daha geniş zaman dilimindeki ders kitapları üzerinde incelemek olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada inceleme alanının sınırlandırılması iki husustan hareketle yapılmıştır. Öncelikle bütün ortaöğretim ders kitapları yerine Türkiye Cumhuriyeti Tarihi dersinin kitapları ve sivil-askeri okul anlatımı farkını yakalayabilmek adına Harp Okulu'nda okutulan Türk İnkılap Tarihi dersinin kitabı tetkik edilmiştir. 12 Eylül 1980 Darbesi sonrası kaleme alınmış, üniversitelerde İnkılap Tarihi derslerinde okutulan Suna Kili'nin Türk Devrim Tarihi kitabı da dönemsel dil ve yaklaşım farklılığının çizgilerini belirleyebilme fikriyle bildiri kapsamına dâhil edilmiştir. Türk eğitim hayatında 1960'lı ve 1970'li yıllarda liselerde Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersi işlevinde okutulan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi dersinin kitapları bildirinin temel unsurudur. Bildirinin kapsamı dışında kalan kitaplar, ortaöğretimde Sosyal Bilgiler ile Yurttaşlık Bilgisi ve lise Tarih 3 dersinin kitaplarıdır.

Diğer sınırlandırma ders kitaplarının okutulduğu senelerin aralığı üzerinedir. Giriş bölümünde değinildiği gibi 27 Mayıs hakkında darbe-devrim tartışmalarının hüküm sürdüğü yıllarda 27 Mayıs'ın, 12 Eylül 1980 Darbesi'ne kadar Hürriyet ve Anayasa Bayramı olarak kutlanması, 27 Mayıs hakkında

geçici anayasa maddesi ile aleyhte görüş bildirilememesi, incelenen yıl aralığının belirlenmesinde gözetilmiştir.(Aydın 2015: s.89-92)

Böylelikle 1969, 1972, 1973, 1974 yılları ile üst paragrafta vurgulanan gerekçeyle 1982 yılında basılmış kitaplar seçilmiştir. Söz konusu ders kitaplarında öğretici tarih anlayışının benimsenmesi, öğrencinin hedeflenen kazanımlara ulaşarak fikri altyapıyı inşa etme gayesi, bildiride göz önünde bulundurulmuştur.(Memiş 2014: s.53) Ancak öğretici tarih anlayışı ve tarih anlatımının toplumdaki hedefi, (Güler 2005: s.98) bildirinin içeriğinde işlenmemiştir. Bu bir noksanlık değildir, methalde detayla sayfa hacmini aşmamak adınadır.

Bildirinin sınırları dışında kalan yıl aralıklarıyla ders kitaplarında gerek 27 Mayıs gerek diğer darbe ve müdahaleler şüphesiz birçok çalışmada ele alınacaktır. Bildirinin, araştırma sahasındaki boşluğu tamamen doldurduğu iddia edilemez. İncelenen kitaplar bildiride yazar adı ile kitap adı şeklinde başlıklar haline getirilmiştir. Kitaplar basım yılına göre kronolojik olarak sıralanmıştır. Anlatım, terminoloji, yaklaşım tetkik edilerek, hacim olarak yer aldıkları alan ile bahsedilen başlıklarda kendi aralarında karşılaştırma yapılmıştır. Ek bölümünde kitapların kapakları verilmiştir.

Enver Behnan Şapolyo ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi

İncelenen ilk kitap, Enver Behnan Şapolyo'nun kaleme aldığı '*Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*' kitabıdır. Kitabın yayıncısı Rafet Zaimler Kitabevidir. Kitap, 16x23 cm ebadında ve 191 sayfadır. Kitabın kapağında Şapolyo, Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulu İnkılâp ve Turizm Tarihi öğretmeni unvanıyla okura sunulmaktadır. Arka kapakta fiyatının 430 kuruş olduğu ibaresi vardır. Yine kapakta Milli Eğitim Bakanlığı Yayımlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürlüğü kararıyla lise ders kitabı olarak kabul edildiği yazmaktadır. İncelenen nüsha, 1969 tarihli olup dördüncü baskıya aittir. Baskı adedi hakkında bilgi yer almamakla beraber, Baha Matbaası'nda dizildiği ve İsmet Matbaası'nda basıldığı bilgisi bulunmaktadır. İkinci sayfada Türk Gençliğine Hitabe basılıdır. Kitap 29 bölüm şeklinde tanzim edilirken 27 Mayıs darbesi 29. bölümde ele alınmıştır.

Kitabın 179. sayfasında, tamamı büyük ve koyu harflerle '*27 Mayıs devrim hareketi'* başlığı altında bir buçuk sayfada 46 satır olarak 27 Mayıs işlenmiştir. Birinci paragrafta Demokrat Parti iktidarının ekonomik faaliyetleri ve bu faaliyetler sonucunda muhalefetle ilişkilerinin gerilmesi hülasaten nakledilmiştir. 27 Mayıs'a basamak olarak nitelendirilen gelişmelere yer vermeksizin süratle bir sonraki paragrafta öğrenci olaylarından bir paragraf halinde bahsedilmiştir. Sayfanın dördüncü paragrafında 27 Mayıs'ın gerekçesi 'Türk Silahlı Kuvvetleri bütün olayları dikkatle takip ediyordu. Nihayet bunalımı ve kardeş kavgasını önlemek amacıyla 27 Mayıs 1960 günü memleket yönetimine el koydu' cümleleriyle açıklanmaktadır.(Şapolyo 1969: s.179)

Şapolyo'nun anlatımı, Milli Birlik Komitesi'nin başına Cemal Gürsel'in geçmesi, anayasa komisyonunun kurulması, kurucu meclisin kurulması, anayasanın halk oylamasında kabulü ve 15 Ekim 1961 seçimleri ile devam etmektedir. Yassıada mahkemeleri, devrilen iktidarın akıbeti hakkında bilgi nakledilmemiş, görüş bildirilmemiştir. 27 Mayıs bahsinde sayfa 180'de dördüncü cumhurbaşkanı unvanıyla Cemal Gürsel'in fotoğrafı yer alırken beş sayfa evvelinde Celal Bayar'ın fotoğrafı, üçüncü cumhurbaşkanı alt yazısı ile yer almaktadır. Adnan Menderes ile ilgili herhangi bir görsel bulunmamaktadır.

Mükerrem K. Su - Kâmil Su ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi

Mükerrem Kamil Su ve Kâmil Su tarafından yazılan *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi* kitabının incelenen nüshası on sekizinci basım olup 1972 yılında Kanaat Yayınları'nca basılmıştır. Kitap, 16x23 cm ebadında 183 sayfadır. Atatürk'ün '*Tarih, bir milletin kanını, hakkını, varlığını hiçbir zaman inkâr edilemez*' sözü kapak kompozisyonunda yazılmıştır. Arka kapakta bir fiyat ibaresi yer almakla beraber incelenen nüshada kütüphane etiketi nedeniyle miktar tespit edilememiştir.İç kapakta '*Milli Eğitim Bakanlığınca Liseler için ders kitabı olarak kabul edilmiştir*' ifadesi vardır. İç kapakta künye bilgilerinin yer alması gereken yerde sadece basıldığı matbaa ve yıl bilgisi görülmektedir. Kitap, Birinci Dünya Savaşı'nın sonu ile başlamaktadır. Toplam 18 bölüm olarak tanzim edilmiştir. 27 Mayıs'a değinilen bölüm, on yedinci bölüm olup bölüm başlığı' İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye'dir.

Kitabın 169. sayfasında 'Demokrat Parti Yönetimi' başlığında tek paragraf ve on üç satırda özetlenen DP dönemi, ekonomik gelişmelerden ibarettir. Aynı sayfada *'27 Mayıs Devrimi'* başlığıyla darbe bölümü devam etmektedir. Ekonomik sıkıntı ve kişisel özgürlüklerin kısıtlanması sonucu öğrenci olayları olduğu, bu eylemlerde öğrencilerle polislerin çarpıştığı, vaziyete son vermek için Türk Silahlı Kuvvetleri'nin iktidarı iş başından uzaklaştırdığı ifadeleri ile 27 Mayıs tanımlanmaktadır. Darbenin gerekçeleri bir alt paragrafta, 'kardeş kavgasını önlemek, demokratik düzeni yeniden kurmak' olarak açıklanırken, NATO ve CENTO'ya bağlılık mesajı ile devrilen iktidar üyelerinin tutuklandığı bilgisi kitapta yer almaktadır. (Su 1972: s.169)

Yassıada ve idamlarla ilgili herhangi bilgi bulunmazken 'Milli Birlik Komitesi ve Yaptıkları' başlığıyla 169-171 sayfalarında 27 Mayıs sonrası gelişmeler öğrencilere aktarılmıştır. Milli Birlik Komitesi ve Milli Birlik Hükümetinin kurulması, anayasa komisyonunun kurulması, kurucu meclisin açılması, anayasa referandumu ve seçimler sırayla birkaç cümle ile değinilen hususlardır. Bir önceki konu başlığında 'Türkiye'nin üçüncü Cumhurbaşkanı: Celal Bayar' altyazısı ile Celal Bayar'ın portresi basılı olan kitapta, 170 ve 171 numaralı sayfalarda aynı alt yazı fontuyla dördüncü ve beşinci cumhurbaşkanları Cemal Gürsel ile Cevdet Sunay'ın fotoğrafları konulmuştur.

Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı ve Türk İnkılap Tarihi

Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığının hazırlattığı Türk İnkılap Tarihi kitabı hakkındaki künye bilgileri sınırlıdır. Kitabın yazar bilgisi bulunmamaktadır. Kitabın basım tarihi 1973'tür ve incelenen nüshada Çorlu Lisesi Kütüphanesi kaşesi vardır. Arka kapakta fiyatının 270 kuruş olduğu etiketi vardır. 1971 yılında Harp okulları için hazırlanan Türk Devrim Tarihi başlıklı kitabın bazı düzeltme ve ilavelerle Türk İnkılap Tarihi kitabının hazırlandığı ibaresi, Genelkurmay Harp Tarihi Başkanı Korgeneral Atıf Erçıkan imzalı önsözde yer almaktadır. Şüphesiz okur bu noktada kitabın 1971deki haline göre en çok dikkat çeken değişiklik başlıktadır. Devrim kelimesi yerine 'İnkılap' kelimesinin tercih edilmesinin gerekçesine dair bir iz aramamakla beraber, 12 Mart döneminde kitabın söz konusu düzeltme ve eklerle yeniden yayınlandığı dikkat edilirse, 12 Mart döneminin tesiri olduğu kabul edilmektedir. Kitap, 16x24 cm ebadında, 230 sayfadır. Son sayfasında doğru yanlış cetveli bulunmaktadır.

Giriş ve dört bölümden oluşan kitabın giriş bölümünde inkılap kavramı ve dersin zorunluluğu, birinci bölümde Osmanlı devletinin son zamanları, ikinci bölümde Milli Mücadele evresi ve Lozan Barış Antlaşması, üçüncü bölümde saltanatın kaldırılması ve cumhuriyetin ilanıyla beraber inkılaplar dönemi, dördüncü bölümde Atatürk'ten sonraki siyasi hayat ele alınmaktadır. Son fasıl olan dördüncü bölümün c maddesinde 27 Mayıs Devrimi üst başlığını üç maddede sırasıyla 'Bu Devrimin Sebepleri ve Anlamı', '27 Mayıs Devrimin Sonucu', '27 Mayıs Devriminin Hedefinden Saptırılması ve 12 Mart 1971 Muhtırası' izlemektedir. Son başlık kitabın önsözünde belirtilen ilave bölüm olduğu muhakkaktır. 1971 yılında basımı yapılan kitapta 12 Mart gerekçesinin yer almasına kronolojik olarak salık verilmemektedir. Bu bildirinin ilerleyen yıllarda genişletilmesi söz konusu olursa mukayese edilmesi için yazar tarafından temin edilerek incelenecektir. Bu fasılayı kapatarak kitabın 27 Mayıs olgusunu nasıl işlediğine devam edelim. Bir önceki başlıkta DP'nin iç ve dış siyaseti kısımlarında DP iktidarını tenkit edilerek, 27 Mayıs darbesinin sebeplerinin zemini oluşturulduktan sonra sebep kısmı '*DP iktidarının yanlış bir demokrasi anlayışın içinde inkılâptan verdiği tavizlerin niteliği açıklanmıştı'* cümlesi ile başlamaktadır.(Genelkurmay 1973: s.194)

Temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanması, muhalefet partilerinin kapatılmak istenmesi, öğrenci olayları ve basının sindirilmesi darbenin nedenleri arasında gösterilmektedir. Bildiride ele alınan Türkiye Cumhuriyeti ders kitaplarına kıyasla harp okulu ders kitabı olması nedeniyle 27 Mayıs'ı dört sayfa inceleyen kitap, teferruatlı, darbenin tanımını devrim olarak nitelendiren bir üsluptadır. Kitabın 195. Sayfasında Dursun Yaşa imzalı 'Gençliğin Atatürk'e Cevabı' olarak bilinen metin, tam şekliyle verilmiştir.

27 Mayıs kısmının son maddesi olan '3. 27 Mayıs Devriminin Hedefinden Saptırılması ve 12 Mart 1971 Muhtırası' başlıklı maddede Yassıada mahkemesi ve idamlar da yer almaktadır. Kitabın görüşünü eksiksiz ortaya koymak için söz konusu paragrafın son kısmı şöyledir: *'Diğer idam hükümlüleri süresiz hapse kondular. Bayar'ın da cezası, yaşlılığı nedeni ile affedilerek süresiz hapse çevrildi. Böylece, Ordumuz iyi niyetini göstermiş oldu. Eski DP milletvekillerinin bu sonları, gelecekteki siyasetçilere ders olmalıydı.'* (Genelkurmay 1973: s.197)

27 Mayıs literatüründeki birçok araştırma, idam cezalarının Milli Birlik Komitesi'nde kabul edilmeme eğiliminin başladığı sırada, Silahlı Kuvvetler Birliği adıyla 27 Mayıs idaresi sonrası ordu içinde şekillenen ve silah gücünü elinde bulunduran cuntanın tazyiki sonucunda infaz edildiğini ele almaktadır.(Sunay 2010: s.119;) Bugün akademinin genelinde kabul gören sav budur. Kitapta infazlar 'böyle yapılırsa akıbeti de böyle olur' şeklinde ele alınması, ordunun vesayet ve ordu siyaset başlıklarını inceleyen çalışmalarca inceleyeceği bir husustur. Bayar'ın hakkındaki iyi niyet ifadesi de aynı başlıktaki çalışmalarda incelenmelidir.

Enver Ziya Karal ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1965)

Cumhuriyet Tarihi bilim dalında ilk doktora sahibi olan Prof. Dr. Ergün Aybars'ın danışmanlığını yaparak, bir anlamda cumhuriyet tarihinin kurucu isimleri arasında yer alan Prof. Dr. Enver Ziya Karal lise ve üniversite ders kitabı niteliğinde birçok yayın yazmıştır. Bu çalışmada lise ders kitabı olan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1965) başlıklı kitabı bildirinin yönteminin açıklandığı kısımdaki esaslar dâhilinde incelenmiştir. Dış kapağı ve iç kapağı çerçeve haricinde aynı şekilde kompoze edilen kitap 16x23 cm ebadında 256 sayfadır. Ön ve iç kapakta kutucuk içinde 'Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi Karariyle Liseler için ders kitabı olarak kabul edilmiştir' yazmaktadır.[15] Arka kapakta 'F.935 Kuruş' yazmaktadır. Milli Eğitim Basımevi tarafından 1974'de İstanbul'da basılan kitabın incelenen nüshasında Yalova Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Kütüphanesi kaşesi görülmüştür.

On dokuz bölümden oluşan kitabın son bölümü 'İkinci Cihan Savaşı'ndan Sonra Türkiye' başlığıyla başlayıp, '27 Mayıs İnkılabı' başlıklı kısımla sona ermektedir. Bu kısımdan sonra kronoloji cetveli ile terimler ve deyimler sayfası ile kitap tamamlanmaktadır. İçindekiler kısmı ile ilgili bölüm başlığının uyuşmadığı tespit edilmiştir. Şöyle ki 241. sayfada içindekiler kısmındaki 27 Mayıs İnkılabı başlığının 27 Mayıs Devrimi şeklinde olduğu görülmüştür. Alt başlıkta 'Demokrat Parti Yönetimi:' ile başlayan kısımda, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'nin çok partili hayata geçtiği, 1950'lerin başında ekonomik atılımların yaşandığı, 1956'dan itibaren ekonominin bozulduğu özetlenmektedir. Bunun

[15] Herhangi bir yazım yanlışlı yapılmamıştır, cümlede 'karariyle' geçmektedir.

üzerine iktidar muhalefet ilişkilerinin gerildiği, sıkıyönetimin ilan edildiği ve öğrenci olaylarının baş gösterdiği şeklindeki anlatım '27 Mayıs Devrimi:' başlığıyla 242. sayfadan devam etmektedir. Bir paragraf ve yedi satır olarak özetlenen 27 Mayıs darbesi kısmında Türk Silahlı Kuvvetleri adına yayınlanan bildiriden alıntı yapılarak darbenin gerekçesi 'kardeş kavgasını önlemek, ulusal birliği korumak, demokratik düzenin yeniden kurulmasına kadar partiler üstü bir idare ile yönetmek' olarak sıralanmıştır. (Karal 1974: s.242.) Milli Birlik Komitesinin kuruluşu, kurucu meclisin ve yeni anayasanın hazırlanışı ile devam eden on dokuzuncu bölüm, Cemal Gürsel'in sağlık durumunun bozulması üzerine Cevdet Sunay'ın cumhurbaşkanı seçilmesiyle tamamlanmaktadır. Yassıada ile ilgili bilgi verilmemiştir. 27 Mayıs ile ilgili diğer iki lise ders kitabına göre en az bölümün yer aldığı bu kitapta 240. sayfada III. Cumhurbaşkanı Celal Bayar alt yazısı ile Bayar'ın bir fotoğrafı yer almaktadır. 242. sayfada da Devlet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel IV. Cumhurbaşkanı alt yazısıyla bir Gürsel'in üniformalı fotoğrafı yer almaktadır.

Prof. Dr. Suna Kili ve Türk Devrim Tarihi

Bildiride incelenen son kitap, Suna Kili tarafından kaleme alınarak, Türk Dil Kurumu 1981 Bilim Dil Ödüllü Türk Devrim Tarihi kitabıdır. Tekin Yayınevi tarafından basılan kitabın Ocak 1982 tarihli ikinci basımı incelenmiştir. Kitap, 16x23 cm ebadında 218 sayfadır. Arka kapakta Prof. Dr. Suna Kili'nin biyografisi ile kitabın fiyatının 300 Lira olduğu bilgisi yazılıdır. Dokuz bölümden oluşan kitapta 27 Mayıs Darbesi, bildiride incelenen diğer kitapların tamamından farklı bir kelime ile tanımlamıştır. Dokuzuncu ve son bölüm olan 'Türk Devriminin Atatürk'ten Sonraki Gelişme ve Çelişkileri' başlığının 198. sayfasında alt başlık olan '1960 Ordu Eylemi ve Yeni Anayasa' ile 27 Mayıs darbesi anlatılmıştır. Bu başlığın altında tek paragraf ve yirmi bir satır olarak yaklaşık sayfanın yarısı kadar bir hacimde darbenin gerekçeleri, icrası ve Yassıada yargılamaları özetlenmiştir. Demokrat Parti'nin özgürlük ve haklar savunucusu olarak iktidara geldiği, Türk devrimine aykırı hareket ettiği, ekonomide savruk ve plansız olduğu, karşı görüşe tahammülsüz olduğu ve dolayısıyla Tahkikat Komisyonunun kurulduğu sıralanmış, gençlik eylemlerinde kan dökülmesi üzerine ordunun yönetime el koyduğu yazılmıştır. Paragrafın sonu şöyledir: ' Yassıada'da yürütülen yargılamalar sonucu eski Başbakan Adnan Menderes, Dış İşleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, Maliye Bakanı Hasan Polatkan idam edilmiş, öbürleri hapis cezasına çarptırılmıştır.' (Kili 1982: s.198) Sayfanın son iki satırıyla yeni paragrafa geçilerek, 1961 Anayasası'nın yapılışı ve kurucu meclisin açılması hakkında bilgiler ile kitap devam etmiştir. Sade ve yalın bir dil ile akıcı üsluba sahip olduğu konusunda yazarın görüş belirttiği kitap, 12 Eylül darbesi sonrası yazılmıştır. 27 Mayıs'a terminolojik olarak, darbe yâda devrim kelimeleriyle yönelmemiş olması dikkat çekicidir.

İncelenen tek üniversite ders kitabı olarak ayrı konumda bulunan bu eser, bildiride incelenen söz konusu dersin lise ders kitaplarının üniversite seviyesindeki bir kitapla karşılaştırma yapılması imkânıyla sınırlı değildir. Ayrıca 27 Mayıs 1960 darbesinin getirdiği birçok uygulamaya son veren bir diğer askeri darbe 12 Eylül 1980 sonrası kaleme alındığı için, bir darbe dönemi içerisindeyken evvelden yapılmış darbenin anlatımının nasıl olduğu sorusunu yöneltmeyi, yeni bir çalışmayla incelenebilecek başka bir başlığı açması amacını da barındırmıştır.

Sonuç

1969-1974 yılları arası liselerde okutulan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ders kitaplarında 27 Mayıs 1960 Darbesi konu anlatımında yer almıştır. İncelenen her üç kitapta da son ünite yahut son bölüm olarak tanımlanan başlık altında verilmiştir. 27 Mayıs için kullanılan tabir devrimdir. Özellikle askeri vesayet ve 27 Mayıs sonrası siyasette cuntaların artçı sarsıntılarının yaşandığı bir evrede okutulan ders kitapları olması hasebiyle devrim tanımı görülmektedir. İncelenen üç kitapta da 27 Mayıs'ın gerekçeleri ekonominin bozulması üzerine başlayan iktidar-muhalefet kavgası ve bunun tetiklediği öğrenci olayları şeklinde gösterilip, darbeyi yapanların sundukları gerekçeler ise kardeş kavgasını önlemek ve kaybolan demokrasiyi yeniden inşa etmek biçiminde yer almıştır.

Hacim olarak bir sayfayı aşmayan, en fazla 46 satır ile 21 satır arası paragraf ile ölçülebilen bir genişlikte ele alınan 27 Mayıs ile herhangi bir fotoğraf, görsel bulunmamaktadır. Ayrıca darbeye maruz kalan Başbakan Adnan Menderes'in de fotoğrafına yer verilmemiştir. Celal Bayar'ın ise üçüncü cumhurbaşkanı olması nedeniyle, diğer cumhurbaşkanları gibi fotoğrafına yer verilmiştir. Üç ders kitabında gözlenen ortaklıkların biri de Yassıada Mahkemeleri ve idam cezalarıdır. Kitaplar bu bilgiyi aktarmamış, 27 Mayıs sürecini, Milli Birlik Komitesi'nin kuruluşu, yeni anayasanın hazırlanıp kabul edilmesi ve kurucu anayasanın işletilmesi olarak ikmal etmiştir.

Bildiride lise kitaplarının yanında askeri okul kitabı olarak yer alan Harp Okulu Türk İnkılap Tarihi kitabına dair gözlem ilgili kısımda detaylı olarak aktarılmıştır. Mükerrer olmaması için hülasaten aktarılması elzem olan hususlara değinelim. 27 Mayıs ile ilgili en detaylı bilgi bu kitaptadır. Elbette üniversite seviyesinde olması nedeniyle bu doğaldır. Bu bildiride incelenme nedeni ise sivil-askeri okul içerisindeki terminoloji karşılaştırmasıdır. İçeriğin daha zengin ve detaylı olması zaten beklenen bir husustur. 27 Mayıs'tan devrim olarak niteleyen kitabın idamlarla ilgili görüş ve yargı belirtmesi yukarıda metin içinde verilmiştir. Son kitap olan Kili'nin üniversiteler için kaleme aldığı Türk Devrim Tarihi kitabının da bildiride yer alış amacı, lise-üniversite seviye farklılığını gözeterek 12 Eylül sonrası terminolojiyi incelemek adınadır. Tetkikin amacına ulaştığını söyleyebiliriz. Kili, 27 Mayıs'tan darbe yâda devrim olarak değil, bir eylem olarak bahsetmiş, geniş bir bilgi anlatımında bulunmamasına

rağmen 27 Mayıs sürecinin temel taşlarını özetlemek bakımından kronolojik bir sırayı takip etmiştir. Giriş bölümünde ifade ettiğimiz gibi bu bildiri, mikro bir başlık ve içeriğe sahiptir. Bu alanda yeni çalışmalar ile konu başlığının zengin bir içeriğe kavuşturulacağı muhakkaktır. Kesinlikle tamamlayıcı ve konunun içeriğini bir daha ele alınmasına ihtiyaç duyulmayacak şekilde doldurduğu iddiasında bulunmadığımızı yineleyerek, gerek 27 Mayıs'ı tetkik eden çalışmalarda gerek önceki dönemlerde yayınlanmış tarih ders kitaplarının içeriklerini inceleyen çalışmalarda bir katkı sağlanabilmesi maksadı gözetilmiştir.

EKLER

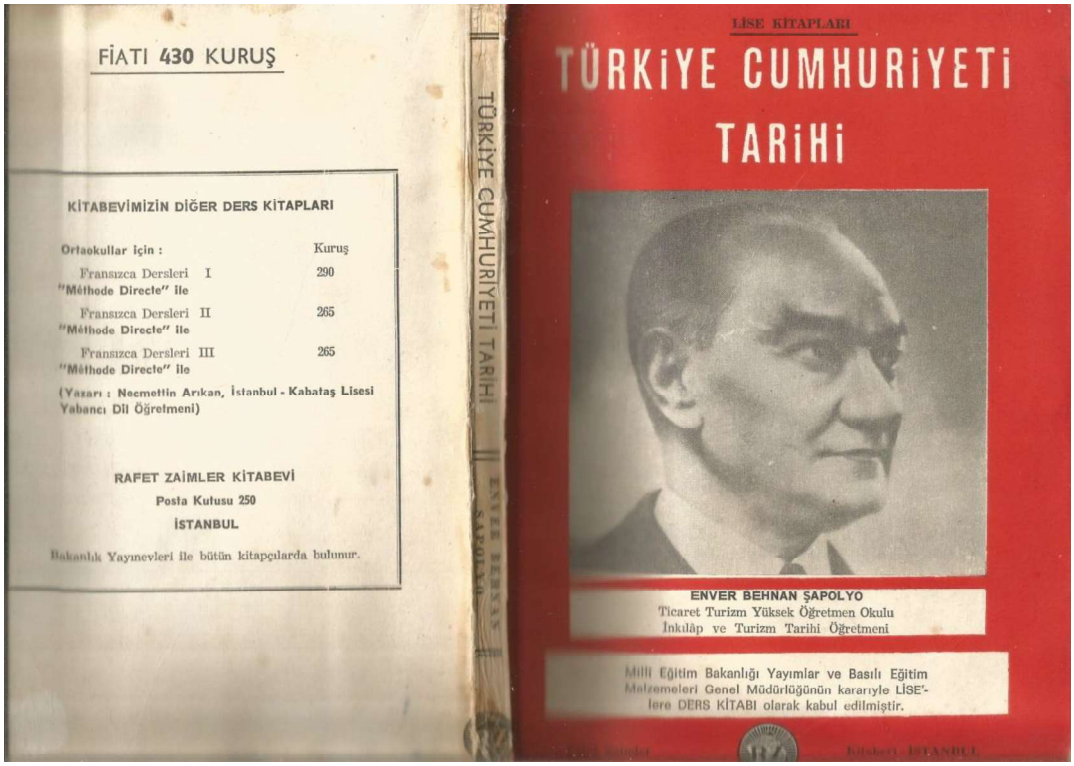

(Enver Behnan Şapolyo'nın Türkiye Cumhuriyeti Tarihi kitabının kapağı)

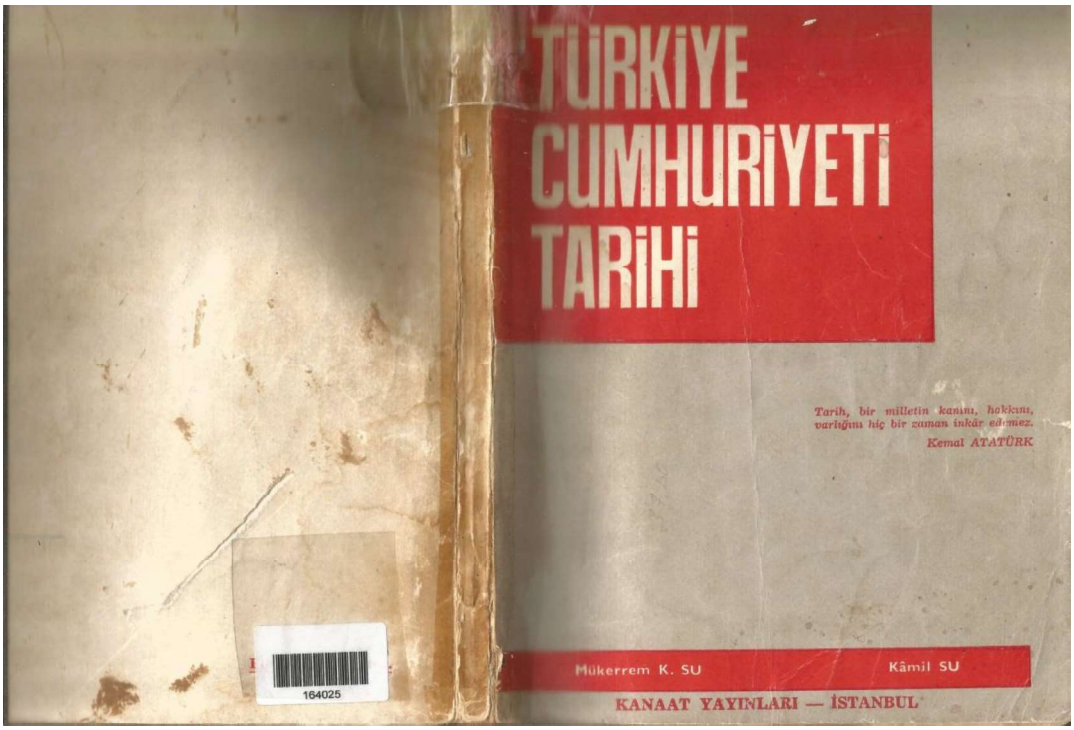

(Mükerrem K. Su ve Kâmil Su'nun Türkiye Cumhuriyeti Tarihi kitabının kapağı)

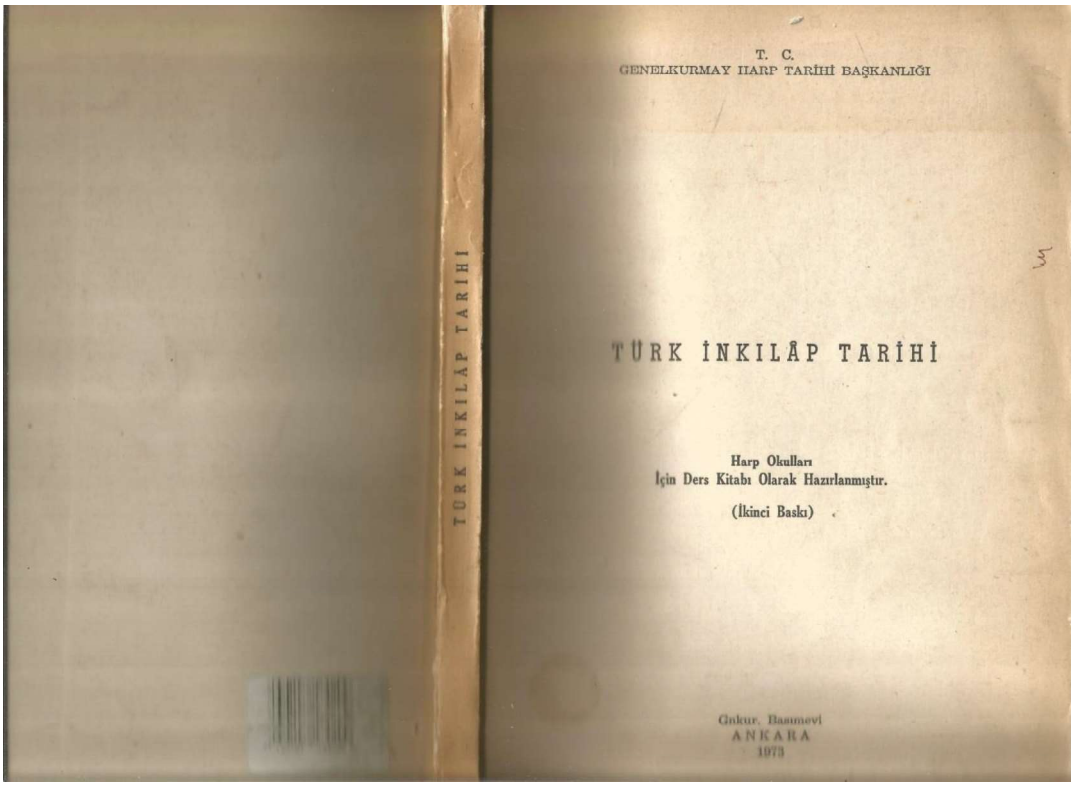

(T.C. Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Türk İnkılâp Tarihi kitabının kapağı)

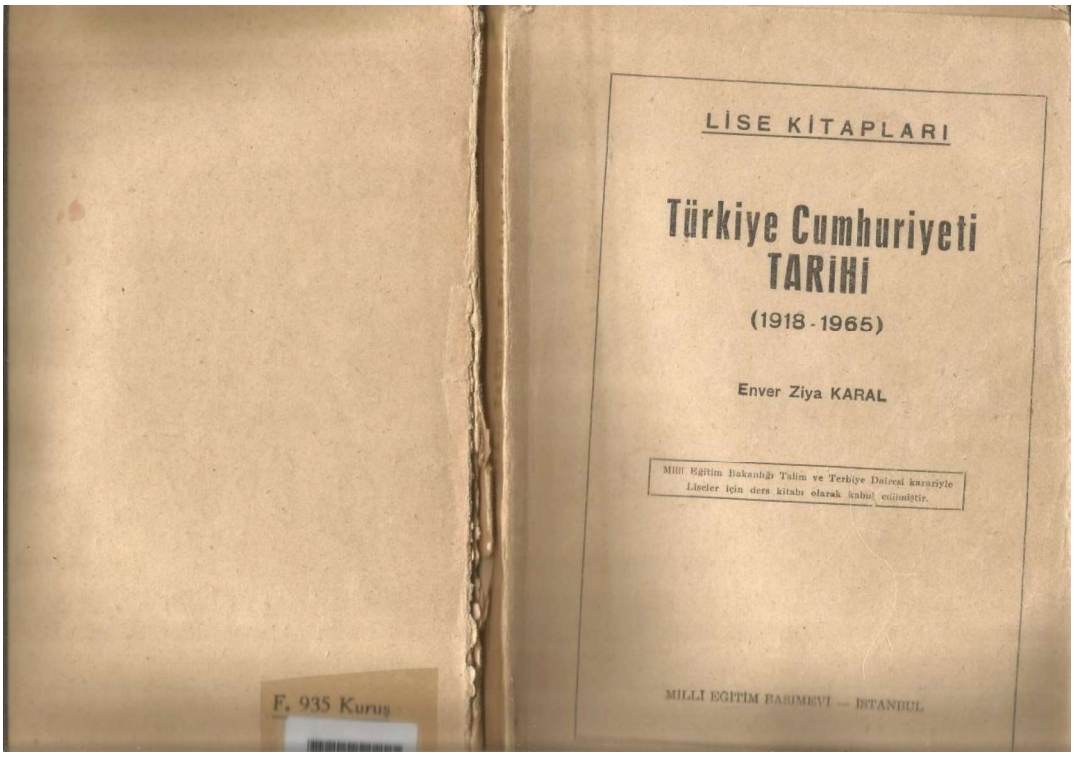

(Enver Ziya Karal'ın Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (191—1965) kitabının kapağı)

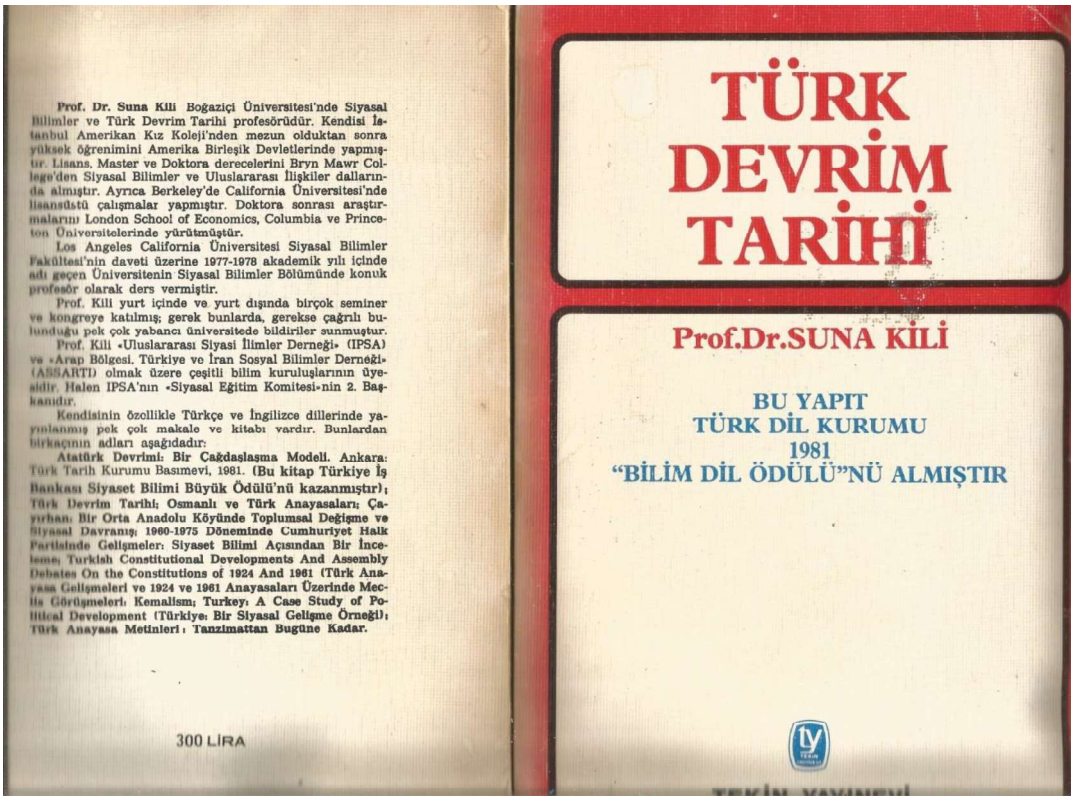

Prof. Dr. Suna Kili Boğaziçi Üniversitesi'nde Siyasal Bilimler ve Türk Devrim Tarihi profesörüdür. Kendisi İstanbul Amerikan Kız Koleji'nden mezun olduktan sonra yüksek öğrenimini Amerika Birleşik Devletlerinde yapmıştır. Lisans, Master ve Doktora derecelerini Bryn Mawr College'den Siyasal Bilimler ve Uluslararası İlişkiler dallarında almıştır. Ayrıca Berkeley'de California Üniversitesi'nde lisansüstü çalışmalar yapmıştır. Doktora sonrası araştırmaları London School of Economics, Columbia ve Princeton Üniversitelerinde yürütmüştür.

Los Angeles California Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi'nin davetî üzerine 1977-1978 akademik yılı içinde adı geçen Üniversitenin Siyasal Bilimler Bölümünde konuk profesör olarak ders vermiştir.

Prof. Kili yurt içinde ve yurt dışında birçok seminer ve kongreye katılmış; gerek bunlarda, gerekse çağrılı bulunduğu pek çok yabancı üniversitede bildiriler sunmuştur.

Prof. Kili «Uluslararası Siyasi İlimler Derneği» (IPSA) ve «Arap Bölgesi, Türkiye ve İran Sosyal Bilimler Derneği» (ASSARTI) olmak üzere çeşitli bilim kuruluşlarının üyesidir. Halen IPSA'nın «Siyasal Eğitim Komitesi»nin 2. Başkanıdır.

Kendisinin özellikle Türkçe ve İngilizce dillerinde yayınlanmış pek çok makale ve kitabı vardır. Bunlardan birkaçının adları aşağıdadır:

Atatürk Devrimi: Bir Çağdaşlaşma Modeli. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1981. **(Bu kitap Türkiye İş Bankası Siyaset Bilimi Büyük Ödülü'nü kazanmıştır); Türk Devrim Tarihi; Osmanlı ve Türk Anayasaları; Çayırhan: Bir Orta Anadolu Köyünde Toplumsal Değişme ve Siyasal Davranış; 1960-1975 Döneminde Cumhuriyet Halk Partisinde Gelişmeler: Siyaset Bilimi Açısından Bir İnceleme; Turkish Constitutional Developments And Assembly Debates On the Constitutions of 1924 And 1961 (Türk Anayasa Gelişmeleri ve 1924 ve 1961 Anayasaları Üzerinde Meclis Görüşmeleri; Kemalism; Turkey: A Case Study of Political Development (Türkiye: Bir Siyasal Gelişme Örneği); Türk Anayasa Metinleri: Tanzimattan Bugüne Kadar.**

300 LİRA

TÜRK DEVRİM TARİHİ

Prof.Dr.SUNA KİLİ

BU YAPIT
TÜRK DİL KURUMU
1981
"BİLİM DİL ÖDÜLÜ"NÜ ALMIŞTIR

(Suna Kili'nin Türk Devrim Tarihi kitabının kapağı)

Kaynakça

Ahmad, F., (2007) *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980).* İstanbul: Hil Yayın.

Albayrak, M., (2004) *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960).* Ankara: Phoenix Yayınevi.

Alkan, M.Ö., (2016) 27 Mayıs İnkılâbı ve Siyasal Propaganda Araçları', *Toplumsal Tarih,* Tarih Vakfı Yurt Yayınları, S:270, s.38-47.

Aydın, S. & Taşkın, Y., (2015) *1960'tan Günümüze Türkiye Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Demirel, T., (2016) *Türkiye'nin Uzun On Yılı Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs Darbesi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

Güler, İ., (2005) *Tarihin Toplumdaki İşlevi ve Öğretimi*. İstanbul: Elif Kitabevi.

Karal, E.Z., (1974) *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1965)*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Karpat, K.H, (2011)*Türk Siyasi Tarihi*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Kayalı, K., (2005) *Ordu ve Siyaset 27 Mayıs – 12 Mart*. İstanbul: İletişim Yayınları

Kili, S., (1982) *Türk Devrim Tarihi*. İstanbul: Tekin Yayınevi

Memiş, E., (2014) *Tarih Metodolojisi*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Su, M.K, & Su, K., (1972) *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*. İstanbul: Kanaat Yayınları

Sunay, C., (2010) *Türk Siyasetinde Sivil-Asker İlişkileri*. Ankara: Orion Kitabevi

Şapolyo, E.B., (1969) *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*. İstanbul: Rafet Zaimler Kitabevi.

T.C. Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı, (1973) *Türk İnkılâp Tarihi*. Ankara: Genelkurmay Basımevi

Turan, Ş. (1999) *Türk Devrim Tarihi c.IV/1*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Yücel, M.S., (2001) *Demokrat Parti*. İstanbul: Ülke Kitapları